

Development of environmental policy studies in Joensuu

Kirjoitus on julkaistu alun perin YHYS-tiedotuslehdessä 2/2013.

Professor emeritus Pertti Rannikko describes how the subject of environmental policy has taken shape from the beginning of the 1990s at the University of Joensuu, later amalgamated into the University of Eastern Finland (UEF). The roots of environmental policy teaching go back to a multidisciplinary study module on environmental protection. Later, the research seminar in environmental policy was important for the identity of environmental policy at UEF. The University of Joensuu had a tradition of forest sociology. Another strong research field developed at UEF since the 2010s is animal policy and more broadly human-animal studies. A third thematic focus area in environmental policy research is mining policy, and natural resource policy more broadly. Environmental policy works in close collaboration with environmental law. The field has grown significantly and now hosts four professors. The text was originally published in the bulletin 2/2013 of the Finnish Society for Environmental Social Science.

PERTTI RANNIKKO

”Nyrkkipaja” – autoetnografia joensuulaisen ympäristöpolitiikan synnytystuskista

YHYS-tiedotuslehden toimittaja on jo pari kertaa pyytänyt minua kirjoittamaan lehteensä jonkinlaisen muisteluksen joensuulaisesta ympäristötutkimuksesta perusteenaan ”nyt kun olet jäänyt eläkkeelle”. Käsitys eläkkeelle siirtymisestä näyttää olevan yleinen täällä Joensuussakin, mikä kertonee siitä, että siirtymiseni viisi vuotta sitten osa-aikaeläkkeelle ja 50-prosenttiselle työajalle on onnistunut hyvin. ”Eläkeläisen” rooliin on katsottu kuuluvan muisteluksien kirjoittaminen erilaisiin juhlaulkaisuihin ja historiikkeihin, sillä niitä minulta on pyydetty viime aikoina runsaasti. Löytääkseni lähtökohtia ja perusteluja tällaisten itsekeskeisten ja helposti sisäänpäin kääntyvien tekstien tekemiselle, olen yrittänyt perehtyä autoetnografiaksi kutsuttuun kirjoittamistapaan. Autoetnografiasta on viime vuosina tullut vakavasti otettava tutkimustapa, joka auttaa lukijaa arvioimaan tutkijan oman roolin vaikutusta tutkimustuloksiin. Siinä kirjoittaja panee itsensä likoon ja alttiiksi arviolle lähestymällä tarkastelemaansa ilmiötä omaa elämäänsä koskevien havaintojen ja ajatusten kautta (autoetnografiasta enemmän *Alue ja Ympäristö* -lehden numerossa 2/2012 ilmestyneessä artikkelissani ”Susien suojelun tragedia”).

Keskityn tässä kirjoituksessani lähinnä vain tämän vuosituhannen ensimmäisen vuosikymmenen tapahtumiin ja ympäristöpolitiikan oppiaineen perustamisvaiheisiin. Aikaisempia tapahtumia olen kuvannut tämän tiedotuslehden numerossa 1/2001 ilmestyneessä artikkelissa ”Yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus Joensuun

1 Rannikko, P. (2012) Susien suojelun tragedia: Autoetnografinen tutkimus salametsästyksen paikallisesta hyväksyttävyydestä. *Alue ja Ympäristö*, 41(2), 70–80. <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64752>

yliopistossa”.² Joensuulaiset yhteiskunta- ja kasvatustieteilijät – esimerkiksi Kyösti Pulliainen ja Leena Aho – tutkivat jo 1970-luvulla ympäristökysymyksiä. 1990-luvulla Karjalan tutkimuslaitoksella toteutettiin useita tieteidenvälisiä tutkimushankkeita, joissa biologit, historiantutkijat, maantieteilijät, sosiologit, taloustieteilijät ja kulttuurintutkijat tutkivat yhdessä ympäristöasioita. Tutkimusraporttien ja artikkeleiden ohella projektit tuottivat myös jo useamman väitöskirjan. Vuosituhannen vaihteen jälkeen yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus uudistui Joensuussa, kun yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan perustettiin sekä ympäristöpolitiikan että ympäristöoikeuden professorit. Yliopistossa alkoi olla tarjolla monipuolista opetusta ja pääainevaihtoehtoja yhteiskuntatieteistä kiinnostuneille ympäristöalan opiskelijoille. Jo vuodesta 1991 lähtien yliopistossa oli ollut tarjolla monitieteinen ympäristönsuojelun sivuainevaihtoehto, jonka opetukseen ottivat osaa yliopiston kaikki tiedekunnat.

YMPÄRISTÖPOLITIIKAN OPPIAINE MUOTOUTUU

Joensuun yliopistossa kiinnitettiin 1990-luvulla ja 2000-luvun alkuvuosina paljon huomiota ympäristönsuojelun opintokokonaisuuteen, jota pidettiin monipuolisuutensa vuoksi Suomen oloissa ainutlaatuisena. Rehtori nimitti vajaan kymmenen vuoden aikana peräti kolme työryhmää pohtimaan monitieteisen ympäristöopetuksen kehittämistä. Työryhmien jäsenistö koostui yliopiston kaikista tiedekunnista ja niiden puheenjohtajina toimivat metsätieteellisen tiedekunnan professorit Seppo Kellomäki ja Jari Kouki. Näillä työryhmillä oli keskeinen merkitys ympäristöpolitiikan opetuksen käynnistämässä ja vakiinnuttamisessa Joensuussa. Ensimmäinen, vuonna 1996 mietintönsä antanut työryhmä esitti, että ympäristönsuojelun opetuksen vahvistaminen edellyttää ympäristöpolitiikan apulaisprofessorin viran perustamista. Viisi vuotta myöhemmin esityksensä jättänyt työryhmä esitti vuonna 2000 yhteiskuntapolitiikan laitoksella aloitaneen määrääikäisen ympäristöpolitiikan professorin vakinaistamista. Vuonna 2004 mietintönsä antanut työryhmä esitti, että ympäristöpolitiikan opintojen laaja suosio ja suuret opiskelijamäärät edellyttävät lehtorin viran perustamista professo-

Vuosituhanen vaihteen jälkeen yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus uudistui Joensuussa, kun yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan perustettiin sekä ympäristöpolitiikan että ympäristöoikeuden professorit.

rin viran rinnalle. Tätä edellyttäisi myös uusi ympäristöpolitiikan ja -oikeuden pääaine, jonka aloittamista työryhmä esitti yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan ympäristöopetuksen profiloimiseksi.

Itse tulin mukaan Joensuun yliopiston ympäristöopetukseen 1990-luvun alkuvuosina, kun Jukka Oksan kanssa sosiologian laitoksella luennoimme maaseutu- ja ympäristösosiologian kurssi liitettiin ympäristönsuojelun perusopintoihin. Parin vuoden päästä kurssin nimi muuttui ympäristösosiologiaksi ja pian nimenä oli jo Yhteiskunta ja ympäristö. Luentojen pitäminen oli osa Karjalan tutkimuslaitoksen tutkijan opetusvelvollisuutta. Kun ympäristöpolitiikan professorin virka tuli hakuun vuoden 2000 alusta tilapäisrahoituksella kahdeksi vuodeksi, hain sitä. En toki pitänyt itseäni ympäristöpolitiikan tutkijana vaan maaseutusosiologina, mutta nimittäjät ilmeisesti katsoivat, että Pohjois-Karjalaan juurtuneena olisin sitoutunut uuden oppi- ja tutkimusalan kehittämiseen.

Ympäristöpolitiikan professorin sijaintiysikkönä oli Joensuun yliopiston aikana eli vuoden 2009 loppuun saakka yhteiskuntapolitiikan laitos. Oppiaineesta ei alkuvuosina voinut puhua vaan yhteiskuntapolitiikan suuntautumisalasta. Yhteiskuntapolitiikan opiskelijat saattoivat perehtyä ympäristökysymyksiin aineopinnoissa suorittamalla kahdeksan opintoviikon laajuisen ympäristöpolitiikan moduulin. Syventävissä opinnoissa oli mahdollisuus suorittaa tutkielmaopinnot (32 ov) ympäristöpolitiikan alalta. Merkittävä osa ympäristöpolitiikan opetuksesta kuului monitieteisiin ympäristöopintoihin, joita tuohon aikaan alkoi opiskella joka syksy satakunta uutta opiskelijaa.

2 YHYS-tiedotuslehteä 1/2001 ei valitettavasti ole avoimesti saatavana.

Joensuulaisen ympäristöpolitiikan identiteetin muotoutumisen kannalta tärkein toimintakenttä oli kuitenkin ympäristöpolitiikan jatkokoulutusseminaari, joka alkoi kokoontua säännöllisesti syksystä 2000 lähtien. Jo ensimmäisen toimintavuoden jälkeen ryhmässä oli kymmenkunta väitöskirjan tekijää, jotka olivat saaneet peruskoulutuksensa eri aloilta. Useimmat olivat tutkijoina yliopiston monitieteisissä tutkimusprojekteissa ja kaipasivat opinnäytetyötä edistävää keskustelufoorumia. Seminaarilaisten väitöskirjat muodostivat varsin kiinteän kokonaisuuden, sillä useimmat tutkivat luonnonvarojen käytön ja konfliktien paikallista hallintaa. Kun ryhmään tuli vielä uusia jäseniä, hahmottui ympäristöpolitiikan jatkokoulutettavien tutkimusaiheista kolme pääteemaa: metsät, paikallinen kestävyys ja eläimet. Professorina koin tärkeimmäksi tehtäväkseni osallistua rahoituksen järjestämiseen jatkokoulutettaville, mikä tuli verottamaan paitsi voimavaroja myös terveyttä.

METSÄSOSIOLOGIAA

Olin työskennellyt ennen tiedekuntaan siirtymistäni yli 20 vuotta Karjalan tutkimuslaitoksella, joten tutkimusrahoituksen hakeminen oli tuttua. Tutkimuslaitos osallistui muutaman vuoden ajan ympäristöpolitiikan professorin viran rahoitukseen, jolloin työajasta oli käytettävä viidennes siellä toimivien projektien ohjaustehtäviin. Tutkimuslaitoksella oli 1980-luvulla kehittynyt metsäsosiologinen tutkimusperinne, jonka jatkoa ympäristöpolitiikan oppiaineen ensimmäiset tutkimushankkeet olivat. Metsäsosiologiaa olivat Joensuussa harjoittaneet muutkin kuin me sosiologin peruskoulutuksen saaneet: maantieteilijät, historian- ja perinteen-tutkijat sekä metsätieteilijöistä Olli Saastamoinen. Kun aikaisemmin olimme kiinnostuneita puuntuotannon ja jalostuksen yhteiskunnallisista yhteyksistä ja paikallisista vaikutuksista, nousivat uusissa hankkeissa kiinnostuksen keskiöön metsien käytön jälkitekolliset muodot: luonnonsuojelu, matkailu ja virkistys.

Suomen Akatemian rahoittama ”Luonto ja ihmiset marginaaleissa” -projekti oli jatkoa aikaisemmille Pohjois-Karjalan biosfäärialuetta koskeville tutkimuksille. Lähtökohtakäsittelenä oli ympäristöpoliittinen oikeudenmukaisuus, joka suuntasi arvioimaan sitä, ketkä hyötyvät luonnonvarojen käyttöä ja suojelua koskevista päätöksistä ja ketkä joutuvat

maksamaan päätösten kustannuksia. Tämän monitieteisen hankkeen yhteydessä tehtiin väitöskirjoja eri oppiaineisiin ja siinä työskennellyt Simo Palviainen oli ensimmäinen ympäristöpolitiikan alalla Joensuussa väitellyt. Hänen ympäristöhallinnon ja maaseudun kohtaamista käsitellyt väitöskirjansa tarkastettiin syyskuussa 2004. Tutkimusryhmänä erilaisine liittännäisjäsenineen julkaisimme kaksi kirjaa, jotka toimitin yhdessä Ari Lehtisen kanssa: *Oikeudenmukaisuus ja ympäristö* (Gaudeamus 2003) ja *Leipäpuusta arvopaperia* (Metsälehti Kustannus 2004).

Joensuulaisen ympäristöpolitiikan identiteetin muotoutumisen kannalta tärkein toimintakenttä oli kuitenkin ympäristöpolitiikan jatkokoulutusseminaari, joka alkoi kokoontua säännöllisesti syksystä 2000 lähtien.

Oikeudenmukaisuus-kirjan myötä alkoi yhteistyö myös ympäristöoikeuden oppiaineen ja Tapio Määtän kanssa. Olimme molemmat jatko-opiskelijoidemme kanssa mukana metsäekologian professori Jari Koukin johtamassa tutkimushankkeessa, jossa yritettiin linkittää metsäekosysteemien hallinnassa ekologisia, taloudellisia, sosiaalisia ja oikeudellisia näkökulmia. Ympäristöpolitiikan jatko-opiskelijana hankkeessa mukana ollut Kaisa Raitio väitteli vuonna 2008 valtion metsien käyttöön ja suojeluun liittyvien ristiriitojen hallinnasta. Väitöskirja valmistui lopullisesti Akatemian Ympäristö ja oikeus -ohjelmaan liittyvässä ”Ympäristöhallinnan legitimizeetti” -hankkeessa, jossa Kaisa oli yhdessä toisen ympäristöpolitiikan jatko-opiskelijamme Jakob Donner-Amnellin kanssa tutkijana. Jokaisessa johtamassani projektissa pakolliseksi tullut kirja oli tällä kertaa nimeltään *Luonnonvarojen hallinnan legitimizeetti* (Vastapaino 2010), jonka toimitin yhdessä Tapio Määtän kanssa.

Vielä selvemmin metsäsosiologin roolissa olimme yhdessä Katja Tervon kanssa Metsämiesten säätiön suurhankkeessa ”Metsät ja hyvä elämä”. Hanke tuotti muhkean, monitieteisen tutkimusraportin, jolla oli sama nimi kuin projektilla

(Metsäkustannus 2006). Hankkeen kautta rahoitettiin myös useita väitöstutkimuksia. Yksi niistä oli Katja Tervon vuonna 2008 valmistunut ympäristöpolitiikan alan väitöskirja, jossa tarkasteltiin eri sukupolviin kuuluvien metsäammattilaisten kokemuksia ja metsäsuhdetta.

Virkaanastujaisesitelmässäni touku- kuussa 2003 kiinnitin erityisesti huomiota eläinpolitiikkaan, jonka nimisen uuden yhteiskuntapolitiikan lohkon uumoilin olevan lähivuosina syntymässä.

Monitieteisten, usean projektitutkijan hankkeiden ohella väitöskirjojen valmistumista edistivät myös monet pienemmät hankkeet, joiden rahoittajana oli yleensä ministeriö tai säätiö. Tällainen useasta lähteestä rahoituksensa saanut kokonaisuus oli Ilkka Eiston vuonna 2009 valmistunut väitöskirja, jossa käsiteltiin paikallisesti kestävän kehityksen ja ympäristölähtöisen kehittämistoiminnan suhdetta. Ilkka oli Jakob Donner-Amnellin tavoin välillä myös opetustehtävissä, kun ympäristöpolitiikassa oli parin vuoden ajan tilapäinen assistentin toimi.

ELÄINPOLITIikka

Ympäristöpolitiikan nimissä oli professuurin kahden vuoden kokeiluajana pidetty sadoille opiskelijoille peruskursseja, perustettu aktiivisesti toimiva jatkokoulutusryhmä sekä osallistuttu useisiin tieteidenvälisiin tutkimushankkeisiin. Tämän toiminnan jatkamiseksi yliopisto vakinaisti ympäristöpolitiikan professorin viran. Virkaanastujaisesitelmässäni toukokuussa 2003 kiinnitin erityisesti huomiota eläinpolitiikkaan, jonka nimisen uuden yhteiskuntapolitiikan lohkon uumoilin olevan lähivuosina syntymässä (esitelmä on julkaistu *Janus*-lehden numerossa 2/2003). Eläinkysymyksistä käytiin tuolloin samanlaista keskustelua kuin 1970-luvun alussa ympäristöasioista, mikä sai minut kysymään: ”Perustetaankohan Suomeen vuonna 2013 eläinministeriö, samalla kun vietetään ympäristöministeriön perustamisen 30-vuotisjuhlia?”

Ministeriön perustaminen ei ole näköpiirissä,

mutta maahamme on tuon puheenvuoroni jälkeen syntynyt uusi tutkimusala, yhteiskuntatieteellinen eläintutkimus. Ympäristöpolitiikan jatkokoulutettavillamme on ollut keskeinen rooli alan muuttamisessa. Rahoituksen saaminen eläintutkimukselle oli kuitenkin aluksi poikkeuksellisen vaikeaa verrattuna muuhun Joensuussa harjoitettuun ympäristötutkimukseen. Kehittelimme aluksi kestäväen eläinpolitiikan käsitettä, jonka avulla pyrimme analysoimaan eläinten ja yhteiskunnan muuttuvaa suhdetta. Teimme maa- ja metsätalousministeriöön määräraahakemuksen, jossa olimme yhdistäneet villieläimet ja tuotantoeläimet samaan eläinpoliittiseen tutkimusideaan. Ministeriössä riistaeläinten ja tuotantoeläinten hallinnointi kuului kuitenkin eri osastoille, joten hakemuksemme jäi sektoroituneen hallinnon jalkoihin.

Olimme kuitenkin vakuuttuneet eläinpoliittisen konseptimme innovatiivisuudesta ja käyttökelpoisuudesta, joten teimme hakemuksen Akatemiaan. Otimme mukaan tutkimusasetelmaamme vielä lemmikkieläimetkin, joten kohteenamme oli yhteiskunnan muuttuva suhde turkiseläimiin, susiin ja koiriin. Uusimme hakemuksen vuoden päästä, mutta arvioitsijat epäilivät edelleen näin monen eläimen tutkimista samalla konseptilla.

Lopulta uskoimme, ettei vielä taida olla kokonaisvaltaisen eläinpoliittisen tutkimuksen aika. Seuraavassa Akatemian haussa keskityimme vain luonnonvaraisiin eläimiin, hirveen ja suteen, joita tutkimme sekä yhteiskuntatieteen että ekologian näkökulmista. Jouduimme vielä kehrittelemään suunnitelmaamme seuraavalla hakukierroksella ja vihdoinkin saimme Akatemian rahoituksen vuosiksi 2008–2011 tutkimushankkeelle ”Hirvi, susi ja ihminen: Ekosysteemipalvelut, instituutiot ja luova hallinta” (HirSu). Näin siis vasta neljäs nimissäni ollut eläinpoliittinen Akademia-hakemus sai rahoituksen.

Vaikka HirSu oli ensimmäinen rahoituksen saanut eläinpolitiikan alan tutkimusprojekti, olivat jatko-opiskelijat sinnikkäästi hakeneet henkilökohtaisia apurahoja, joilla olivat vieneet väitöskirjojaan eteenpäin. Tärkeä rahoitus- ja yhteistyötaho oli myös vuonna 2006 alkanut Eläinten hyvinvoinnin tutkijakoulu, jota koordinoi Helsingin yliopiston eläinlääketieteellinen tiedekunta. Ensimmäisenä eläinteemasta jatkoseminaariryhmästämmme väitteli Mika Tonder vuonna 2005 Saimaan norpan suojelua

Itä-Suomen yliopiston tutkijoita Pyhäsalmen kaivoksella huhtikuussa 2012. Pertti Rannikko oikealla.

käsittävällä väitöskirjalla. Hän oli tehnyt tutkimuksensa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen EU-rahoitteisessa projektissa. Oppiaineemme eläinpoliittista tutkimusta aktiivisesti kehittämässä olleet Katri Karkinen ja Outi Ratamäki väittelivät vuonna 2009; Katrin väitöskirjan aiheena oli turkistarhaus ja Outin suomalainen susipoliittikka. Eläinpolitiikkaan liittyvistä teemoista ovat viimeksi väitelleet Nora Schuurman vuonna 2012 hevosen hyvinvoinnista ja Pekka Salmi marraskuussa 2013 kalastuksen hallinnan haasteista.

Pekka oli tehnyt väitöskirjansa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RCTL)³ hankkeissa. Yhteistyö RCTL:n, erityisesti oppiaineemme ensimmäiseksi dosentiksi nimitetyn Juha Hiedanpään kanssa on ollut tiivistä HirSu-hankkeen myötä. Tieteellisen julkaisemisen ohella Hirsussa pyrittiin edistämään uudenlaisia toimintatapoja ja käytäntöjä, jotka lieventäisivät peto- ja riistakantojen hallintaan liittyviä ristiriitoja. Tätä tarkoitusta varten projekti julkaisi laajalle yleisölle suunnatun kirjan *Kohtaamisia metsässä: Eläinkiistoista yhteistoimintaan* (Metsäkustannus 2011). Itse kiinnostuin HirSun myötä tutkimaan metsästyksen yhteiskunnallisia kytkentöjä, erityisesti suden salametsästystä, vaikka en ole sen enempää suden kuin muidenkaan eläinten metsästystä koskaan harrastanut.

Yhteiskuntatieteellinen eläintutkimus on saatu Suomessa ripeästi liikkeelle, mutta tutkimusalat ovat kehittyneet sektoroituneena paljolti hallinnonaloittain. Jotkut tutkivat tuotantoeläinten hyvinvointia, toiset uhanalaisia eläimiä, kolmas ryhmä riistaeläimiä ja neljäs lemmikkieläimiä. Yhteiskunnan suhde eläimiin on tuhansia vuosia kestäneen luonnon haltuunoton herkin piste, johon tiivistyy koko moderni luontosuhde. Tämän suhteen syvällistä, aidosti tieteidenvälistä tutkimusta yhteiskunta – yliopistot muiden mukana – ei ole ollut vielä valmis tukemaan.

SELVIYTYMISTEITÄ YLIOPISTON MYLLERRYKSISSÄ

Tutkimuksen ja jatkokoulutuksen ohella ainelaitoksella piti luonnollisesti kehittää myös perusopetusta. Ympäristöpolitiikan oppiaine vahvistui syksyllä 2005, kun perustimme yhdessä ympäristöoikeuden kanssa uuden pääaineen, ympäristöpolitiikka ja -oikeus. Samalla ympäristöpolitiikka sai toiseksi vakinaiseksi opettajaksi ympäristöpolitiikan lehtorin (virkaan nimitettiin aluksi Simo Palviainen ja hänen erottuaan Juha Kotilainen). Ympäristöpolitiikan ja ympäristöoikeuden yhdistämällä pyrimme kouluttamaan nykypäivän ja tulevaisuuden työmarkkinoilla tarvittavia asiantuntijoita, joissa yhdistyy sekä laaja-alaisuus että erityistaidot ja -tie-

3 Vuodesta 2015 osa Luonnonvarakeskusta.

dot. Vastoin odotuksiamme oikeus- ja yhteiskuntatieteiden yhdisteleminen ei abiturientteja kovin paljon kiinnostanut. Parina viime vuonna ympäristöpolitiikan opiskelijaksi onkin haettu haku-kohteen maantiede ja ympäristöpolitiikka kautta, mihin on vaikuttanut myös yliopistomme rakenteiden myllertäminen täysin uudenaikaisiksi.

Laitoksen yhteiskuntatieteellisen kaivostutkimuksen herättämä laaja huomio toi ympäristöpolitiikan oppiaineeseen myös neljännen professuurin.

Kun Joensuun ja Kuopion yliopistot vuoden 2010 alussa yhdistyivät Itä-Suomen yliopistoksi, muuttui myös ympäristöpolitiikan hallinnollinen asema. Laatikkoleikeissä oppiaineita yhdisteltiin laitoksiksi ja tiedekunniksi kokonaan uudella tavalla, jolloin myös ympäristöpolitiikan yhteys yhteiskuntapolitiikkaan katkesi. Oppiaineemme liitettiin uuteen historia- ja maantieteiden laitokseen, joka kuului yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekuntaan. Uusi hallinnollinen yhteys oli sinänsä perusteltu, sillä tutkimuksellinen yhteistyömme oli ollut maantieteen ja jopa historian kanssa tiiviimpää kuin yhteiskuntapolitiikan ja sosiologian kanssa. Jälkimmäisten oppiaineiden edustajat eivät olleet innostuneita ympäristöpolitiikan kehittämisestä vaan suhtautuivat karsaasti siihen, että Joensuun yliopisto kehitti uutta alaa monitieteisen ympäristötutkijayhteisön tukemana osana metsät ja ympäristö -painoalaa.

Joensuun yliopisto pyrki viimeisinä toimintavuosinaan terävöittämään profiloitumistaan ja valitsi vuonna 2006 hakemusten perusteella kahdeksan osaamiskeskittymää, jotka toimivat sen strategisilla painoaloilla. Yksi valituista oli yhteiskunta- ja kulttuuritieteellisen metsä- ja ympäristötutkimuksen osaamiskeskittymä MYY. Osaamiskeskittymään osallistuneet oppiaineet – ympäristöpolitiikka, ympäristöoikeus, maantiede, ympäristöhistoria, ympäristöestetiikka ja metsäekonomia – olivat tehneet jo useamman vuoden ajan keskenään yhteistyötä. MYY:n käytännön työn vetäjäksi palkattiin kolmen vuoden määräajaksi yhteiskuntatieteellisen ympä-

ristötutkimuksen professori. Tehtävään kutsuttiin Rauno Sairinen. Koska organisoitin MYY:n hakemuksen teon ja toimin käynnistämisyvaiheessa osaamiskeskittymän vastuuhenkilönä, merkitsi yliopiston hallinto uuden professorin sijaintiyksiköksi sen laitoksen, jossa virkani sijaitsi. Ja ympäristöpolitiikan oppiaineeseen Raunon professuuri jäi, kun se vuonna 2011 vakinaistettiin.

Vähän samalla tavalla yllättäen oppiaine sai myös kolmannen professuurinsa. Osana valtion keskushallinnon toimintojen alueellistamista perustettiin Joensuuhun Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) toimipaikka ja sinne oltiin perustamassa yhdessä yliopiston kanssa kahta yhteisprofessuuria. Aluksi näytti siltä, että ne olisivat tulossa metsätieteelliseen tiedekuntaan, mutta lopulta SYKE halusi toisen niistä ympäristöpolitiikan alalle. Vuonna 2008 julistettiin hakuun Joensuun yliopiston ja SYKE:n yhteinen luonnonvarapolitiikan professuuri, johon valittiin Pekka Jokinen. Koska tehtävä kuului SYKE:n organisaatiossa ympäristöpolitiikan yksikköön, oli sen luonnollinen sijoituspaikka yliopistossakin ympäristöpolitiikan oppiaine. Viiden vuoden kokeiluajan jälkeen professuuri vakinaistettiin kesällä 2013 ja samalla yhteisvirka muutettiin yksinomaan yliopiston vakanssiksi.

Kun Pekka tuli Joensuuhun, hän ihmetteli ensi alkuun oppiaineemme harrastelijamaisia ja paikakasidonnaisia toimintatapoja ja nimesi sen nyrkipajaksi. Taisi nimitykseen liittyä myös pientä hämmästyä siitä, että näin amatöörimäisillä toimintatavoilla oli kuitenkin saatu aikaan tutkimusta ja jatkokoulutusta. Nyrkipaja on kuitenkin menneisyyttä, sillä Raunon ja Pekan ansiosta ympäristöpolitiikan oppiaineen toiminta on ammattimaistunut ja kansainvälistynyt. Nykyisin hiljaisuus käytävillämme ei johdu enää siitä, että ihmiset olisivat kenttätöissä Lieksassa tai Valtimolla, vaan siitä, että he ovat huolehtimassa kansainvälistä suhteista Brysselissä tai Australiassa. Myös tutkimusteemat ovat monipuolistuneet; uusia teemoja ovat muun muassa kaivospolitiikka ja ruokapolitiikka. Laitoksen yhteiskuntatieteellisen kaivostutkimuksen herättämä laaja huomio toi ympäristöpolitiikan oppiaineeseen myös neljännen professuurin, sillä vuoden 2014 alusta aloittaa Olvi-säätiön lahjoituksen turvin viiden vuoden määräajaksi valittu kaivospolitiikan professori. Tutkimusta ovat myös vahvistaneet ympäristöpolitiikkaan tulleet Akate-

mian ja yliopiston määräaikaiset postdoc-vakanssit.

Näistä joensuulaisen ympäristöpolitiikan uusista avauksista voivat kuitenkin kertoa tarkemmin muut henkilöt omissa autoetnografioissaan, sillä en ole ollut niissä enää aktiivisesti mukana. Omasta terveydestä huolehtimisen laiminlyöminen oli viedä minulta hengen jokseenkin saman ikäisenä kuin isältäni ja isoisältäni, jotka kuolivat sydäninfarktiin 53- ja 54-vuotiaina. Itse selvisin ohitusleikkauksen ansiota vielä eteenpäin ja palasin muutaman kuukauden sairasloman jälkeen työhön. Varsin pian kuitenkin ymmärsin, että jos jatkan entiseen tahtiin professorin töitä, olen pian uudelleen leikkauspöydällä. Jouduin miettimään nykyisen yliopistotyön mielekkyyttä: kannattaako uhrata terveyttään kilpailuhysterian valtaamassa yliopistossa, jossa tiedekunnat, laitokset, oppiaineet ja ihmiset on laitettu kilpailemaan keskenään. Keskeistä on tuotoksen määrä niin kuin makkara-tehtaassa, toiminnan yhteiskunnallisella ja muulla merkityksellä ei ole niin väliä. Joensuun monialainen ja pieni kampus oli aikoinaan erinomainen ympäristö tieteidenväliselle yhteistyölle, mutta kilpailuhysteria on kasvattanut jyrkät rajat eri laitosten ja tieteenalojen välille: jokainen häärää vain omissa porukassaan. ”Tämän laitoksen laitteilla ja ajalla ei tehdä muiden laitosten töitä” linjasi äskettäin eräs laitosjohtaja, joka ei hyväksynyt monitieteisen tutkimusryhmämme aikomusta sijoittaa hankkeemme saman tiedekunnan toiselle laitokselle.

Jouduin miettimään nykyisen yliopistotyön mielekkyyttä: kannattaako uhrata terveyttään kilpailuhysterian valtaamassa yliopistossa, jossa tiedekunnat, laitokset, oppiaineet ja ihmiset on laitettu kilpailemaan keskenään.

Monet näyttävät valinneen henkilökohtaiseksi selviytymiskeinokseen yliopistotyön nykyongelmiin osittaisen tai täydellisen vetäytymisen, esimerkiksi sairastumisen, vieraantumisen, eläköitymisen tai eroamisen. Minun kohdallani ratkaisu oli helppo, sillä terveysongelmieni vuoksi työterveyslääkäri kirjoitti paperit, joiden perusteella siirryin osatyökyvyttömyyseläkkeelle eli 50 prosenttiselle työajalle. Osa-aikaeläkkeellä olen voinut paljolti palata 1980-luvun työtapoihini, joissa keskeistä ovat kenttätyöt ja kirjoittaminen kansankielellä. Ymmärrän olevani etuoikeutettu, vaikken pitkään eläisikään.